

Fig. 1. Et klassisk eksempel på det der ikke indfanger unges opmærksomhed - halvmørke glasmonter med små genstande i, som kræver en forforståelse og viden at aktivere.

Arbejdermuseet

– tidsrejse og en geografisk udfordring

Af Maja Riise-Jensen, Camilla Vandsted og Peter Jervin

Museer! For visse en lokalitet med en bismag af det stillestående og hang til noget hen-gemt. Men måske er det vanetænkningen, der er henkøgt og placeret på bageste hylde, for den danske museumsverden har undergået en hastig forandring i de seneste årtier.

Den danske museumsverden er under hastig forandring. Ikke alt skinner af bling-bling og modernistisk, retvinklet coolness. Museer er også skueplads for historiefortællinger. En sådan skueplads er Arbejdermuseet i det indre København – og i den forstand afgjort et perspektiverende besøg værd for folkeskolens ældste klasser. Her er ånd, atmosfære - og en hel del røde bannere.

Udadtill præsenterer museet sig med one-lineren "Hjem til din historie", og et besøg i det snørklede, urbane museum med de mange kroge og trapper ligger da også lige til højrebænet i fagene historie og samfundsfag.

Kilde: Fælles Mål 2009 – Geografi. Fag-hæfte 14, Undervisningsministeriet.

For vi taler primært om varm-hjertet dansk historieskrivning set med københavnsk vidvinkel. Eleverne kan "opleve daglig-dagen i 1950'erne og smage kiksekage og kaffe med Rich's", ligesom de kan "besøge familien Sørensen, der flyttede ind til København i 1885".

Men hvordan ligger det med geografifaget?

Forbered "fortællingen"

Der er grund til at sige, at der for geografilæreren forstås et forudgående fagligt arbejde. Begreber som urbanisering og erhvervsudvikling i forbindelse med den industrielle revolution i Danmark kan med stor fordel

have været på skemaet. Ja, det er nærmest et must.

På samme måde vil et vist kendskab til, hvad Arbejdermuseet rent faktisk har at byde på, være et plus for den geografilærer, som lurar på næste målrettede ekskursionsforløb, ligesom et besøg helt oplagt kan kobles på tværfagligt arbejde i historie og samfundsfag.

For lad det være sagt: Arbejdermuseet udgør ikke samme, interaktive legeplads som moderne og fysisk betonede "museer" som Eksperimentariet i Hellerup eller det jyske Danfoss Universe. Der gives ikke for nuværende besøgende tilsvarende muligheder for en umiddelbart sanselig oplevelse i form af røre-gøre. Men interaktive døre er på vej til at blive åbnet.

Arbejdermuseet byder i 2012 i klassisk forstand på udstilling og tavse tableauer, der nutidigt er ledsaget af pædagogiske, elektroniske fortællinger, som eleverne selv kan bivåne som en tv-udsendelse eller koble sig på via et tryk på en knap.

I den bedste af alle verdener foretager geografilæreren et indledende researchbesøg og tager i den forbindelse kontakt til museets skoletjeneste, som er parat med en bred vifte af målrettede undervisningsforløb.

På samme måde vil det være hensigtsmæssigt, at læreren forloids gør sig målene med besøget ganske klare, således at der kan sættes en forståelsesramme, som tydeligt kan formidles til eleverne. Differentierede opgaver ikklædt såvel mobilkameraer som skrivegrej kan meget vel være en del af den strukturerede ekskursionspakke på Arbejdermuseet.

Med en sådan tilgang kan geografilæreren i høj grad bidrage til at skærpe fokus på et besøg, som ikke alene vil perspektivere historiske sammenhænge under industrialiseringen i Danmark,

Fig. 2. Et udsnit fra dagligdagen i efterkrigsårene. Gangen snor og bøjer sig, og som besøgende føler man sig som en del af hverdagen dengang.

Fig. 3. Dette billede illustrerer potentialerne industrialiseringsudstillingen besidder for at give en mere sanselig oplevelse. Vi spørger os selv; hvorfor skal denne udstilling indhuges og den røde stol stå og blegne, når besøgende i stedet kan sidde på den?

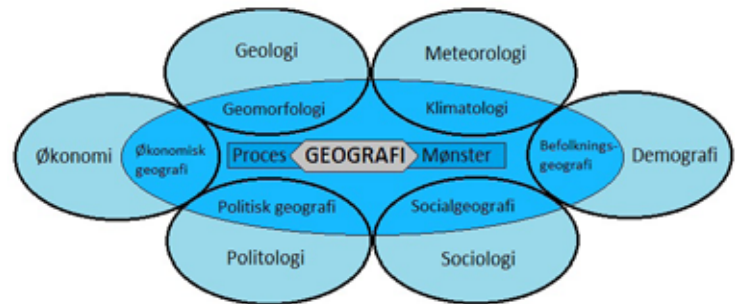

Fig. 4. Model som illustrerer geografifagets mange dimensioner, og dermed også de mange forløb faget åbner op for i udskolingen. Kilde: Omverdensforståelse Didaktiske Perspektiver og eksempler s. 24.

men tillige aktivt vil give elever i udskolingen nye indsigter i det danske samfunds udvikling på måder, som ikke umiddelbart lader sig formidle i klasseværelset.

En rejse i tiden

Arbejdermuseets placering i Rømersgade – lige ved Nørreport Station – midt i det historiske København er en rejse tilbage i tiden. Lokaliteten er en gave i sig selv. Lettere altmodisch er det nemlig, som om tiden står stille i den gamle bygning.

Ind gennem port og gård skal vi, førend vi entrer museet og på stueplan mødes af Børnenes Arbejdermuseum, som er den mest umiddelbart imødekomende museumsetage. Farverne er lyse, udstillingerne henvender sig ganske direkte til beskueren og er hér ledsaget af lydfejder som raslende flasker bag på ølkuskens vogn og sirener fra storbyens udrykningskøretøjer.

På 1. og 3. sal åbner Arbejdermuseet på samme vis vinduer til det hedengangne arbejderunivers for beskueren, men her er generelt mørkere og mere tyst, og pladsen i den historiske bygning er trang. Ej heller gives der mange muligheder for interaktion, kommunikationen er énvejs.

Vi stifter bekendtskab med klassiske arbejderbevægelse-krav som "8 timers arbejde, 8 timers frihed, 8 timers hvile", og på en monitor foredrager skuespilleren Kurt Ravn over syv minutter om industrialiseringen og urbaniseringen i Danmark. Vi hører om, hvordan den ufaglærte industrielle arbejdskraft herhjemme i nogen grad er en saga blot, og om at de sekundære erhverv således er "eksporteret" til fjerne og lønsvage himmelstrøg.

Andet pirrer nysgerrigheden og giver et nostalgisk tilbageblik: En klassisk bygade med små detailforretninger af den

slags, vi angiveligt snart skal kigge i vejviseren efter, et radiotv værksted, trange vaskekældre og små, klaustrofobiske bylejligheder, hvor beskueren næsten kan fornemme fugten bag væggene. Og hvad er i øvrigt et mejeri?

"Hvad kommer det mig ved?"

Dagens unge er vokset op i det senmoderne samfund, hvor teknologien kontinuerligt udvikles, ligesom de unge er omgivet af massemedier i evig bevægelse. Forskellige socialiseringsarenaer kendetegner det moderne samfund, og det er derfor ikke længere kun hjemmet, som står for opdragelsen. Ungdommen spejler samfundsudviklingen, og på samme måde illustrerer museer rundt om i Danmark tidens gang, herunder Arbejdermuseet [1].

Måske er "ingen wow-effekt" til diskussion. Men er det overhovedet muligt for et museum at appellere bredt? Tidssvarende museer som fx Experimentarium appellerer i højere grad til unge, da det arbejder med aktive læreprocesser og læringsstile, hvor sansindtrykkene er i højsædet. Den tyske professor i pædagogik, Thomas Ziehe taler om "veldoseret anderledeshed". Dermed præciserer Ziehe, at eleverne skal præsenteres for fagligt stof, som er nærværende, men samtidig nyt og "fremmed" [2].

17.000 elever besøger årligt Arbejdermuseet, og ud af disse bestilles der undervisning til ca. 13.000. Kathrine Noes Sørensen og Ane Riis Svendsen, begge i Arbejdermuseets skoletjeneste, siger:

"Vi ønsker, at museet bliver mere "røre og gøre-venligt" – og det mener vi godt kan kombineres med museets traditionelle udtryk. Der behøver ikke være en masse forkromede tekniske

ting, for at opfange eleverne, så længe de har medindflydelse og er "medejere" - det er noget som tænder eleverne. Det vigtige er, at eleverne oplever en form for identifikation, da eleverne ofte sætter spørgsmålstegn ved: "hvad vedkommer det her mig?"

Museets styrke er, at det kan eksemplificere det, som eleverne læser om. Det kan være med til at give en ekspertviden i dybden, og sætte det ind i en kontekst. Det er noget museet kan, som skolen ikke kan."

Når arbejdermuseet udvikler nye undervisningsforløb, anvender skoletjenesten "medudvikler klasser", som skal være med til at teste undervisningsforløbene. Desuden er der også etableret et lærerpanel, som består af lærere med forskellig baggrund fra forskellige skoler.

Et syntesefag i spil

I folkeskolen betragtes geografi som et syntesefag, omhandlende omverdensforståelse. Men hvad betyder det?

Geografi omgiver os i hverdagen, når vi åbner avisen, ser nyhederne i fjernsynet, bevæger os rundt i det danske landskab, tager på ferie udenlands, eller når der indtræffer ødelæggende naturkatastrofer. Geografi har således flere dimensioner end andre skolefag, den naturvidenskabelige, den humanistiske og den samfundsvidenskabelige. Eleverne skal i faget udvikle en forståelse for samspillet mellem naturen og mennesket, og de mange sammenhængsmønstre, som omgiver os i verden. De skal kunne reflektere og sætte det lokale i et globalt perspektiv og omvendt

Industrialiseringen er en stor og vigtig del for faget geografi. Ud over, at det er et krav fra faghæftet i geografi, at eleverne i 7.-9. klasse skal undervises i industrialiseringen, er der også flere "almen dannende" grunde

til, at eleverne skal tilegne sig viden om emnet. Industrialiseringen og urbaniseringen er med til at forklare en lang række af de udviklingstræk, som har præget vores samfund i nyere tid. Det forklarer, hvorfor vi ikke alle stadig lever i en feudal samfundsorden, bestående af bønder og godsejere. Og det forklarer, hvordan vi siden har udviklet os, først til primært at være industriarbejdere og industrijere til senere at udvikle os til det servicesamfund, som eleverne kender til i dag.

Desuden er der sket en ændring i vores økonomiske ideer – samfundet er i større og større grad præget af markedskræfterne og er derfor blevet mere kapitalistisk.

Arbejdergeografi?

Er arbejdermuseet egnet til geografiundervisning? Og hvad kan udstillingen fortælle om industrialiseringen?

Med afsæt i de karakteristiske udviklingstræk, der har præget industrialiseringen i Danmark, kan man eksempelvis inddrage industrialiseringen i følgende underemner, som kan være interessante at beskæftige sig med, når en klasse besøger arbejdermuseet:

1. Industrityper
2. Industriens lokalisering
3. Regionale og globale mønstre
4. Ændringer af levevilkår og familiemønstre under industrialiseringen [3]

Industrityper

Eleverne kan stifte bekendtskab med forskellige industrityper. Først og fremmest er det væsentligt at skelne mellem et håndværk og en industri. Håndværk har et helt andet format end industri. Af de forskellige industrier kan nævnes:

Produktionsmiddelindustrien: Den industri, som hovedsageligt fremstiller maskiner og

Fig. 5. Denne udstilling oses af geografifagligt indhold, og måden hvorpå udstillingen tydeliggør globaliseringens konsekvenser åbner op for spændende diskussioner i udskolingen. Kontrasten i både farve og billede provokerer, og det vil være oplagt at læreren/skoletjenesten stiller eleverne refleksive spørgsmål.

teknisk udstyr til andre industrier.

Forbrugsvareindustrien: Den industri, som fremstiller varer, som købes direkte af forbrugeren.

Udstillingen om industrialiseringen på arbejdsmuseet, har eksempler på begge typer industrier, fx tekstil- og jern- og metal.

Industriens lokalisering

Det er ikke tilfældigt, hvor de forskellige industrier er placeret. Placeringen kan være bestemt af faktorer som arbejdskraft, råstoffer, transportmuligheder samt hvilke energikilder der er tilgængelige i nærheden [4].

Med udgangspunkt i de industrier, som udstillingen viser, kan eleverne selv plote industriernes beliggenhed ind på et kort og herudfra lave en analyse af, hvorfor industrien har netop denne placering.

I en udstilling med syv værksteder er den geografiske relevans åbenbar i forhold til erhvervsudvikling, globalisering og omverdensforståelse. Det viser to parallelle situationer på en systue – Danmark i 1974 og Mellemamerika 2006. Med fokus på disse ens, og så alligevel forskellige situationer får

eleverne indblik i de ændrede faktorer, som kan afgøre industrilokaliseringen. De får indblik i, at en industri i dag ikke på samme måde er stedbunden som før i tiden, og der lægges op til aktuelle problemstillinger som fx outsourcing.

Regionale og globale mønstre

Museet åbner også mulighed for at bygge bro imellem industrialisering og globalisering. Dette kræver dog, at eleverne allerede har arbejdet med industrialiseringen og har en solid forståelse for industrialiseringens forskellige udviklingstræk. Hvis kendskabet er på plads, kan udstillingen bruges til at eksemplificere faktorer som øget produktion, udvikling i infrastrukturen og befolkningsudvikling.

Hvis der skal trækkes linjer fra industrialisering til globalisering, kan det være interessant for eleverne at undersøge Danmarks rolle i verdenssamfundet – både før og nu. Hvorfor ser Danmark ud, som det gør, hvordan kommer Danmark til at se ud på sigt? Og hvilke konsekvenser har globaliseringen for Danmark?

Fig. 6. Eleverne kan i denne udstilling få en fornemmelse af, hvordan det var at være et ungt menneske i starten af 1900-tallet. Geografi spiller ind med mange begreber og temaer såsom levevilkår og urbanisering, og et besøg i denne udstilling vil være et spændende afsæt til sådan et forløb.

Ændringer af levevilkår og familiemønstre under industrialiseringen

Et sidste og måske mere nærværende perspektiv for eleverne kan være den ændring, der er sket i vores levevilkår fra at være et landbrugssamfund til digitalt samfund. Vores levevilkår er under påvirkning fra mange sider, politisk, økonomisk og kulturelt, og det er hér Arbejdermuseet har sin stærke side. Museet sætter fokus på politik i Danmark, fx den faglige organisering, som giver et indblik i den vestlige industriarbejders faglige kampe og udfordringer.

Desuden formidler museet indsigter i velfærdssamfundets sikkerhedsnet, såsom pension og sygeforsikring.

En lærerstuderendes indspark – Learning museum

Eva Björk er lærerstuderende på Læreruddannelsen Zahle med linjefag i geografi. I samarbejde med Learning-museum var Eva i 3 ugers praktik på arbejdermuseet. I denne periode var hendes formål at udvikle et undervisningsmateriale som kan benyttes for faget geografi i udskolingen i folkeskolen. Ideen bag undervisningsmaterialet var at sætte fokus på begrebsafkla-

ring. I udstillingen indgår der mange begreber, som kan være svære for eleverne. Målet er derfor, for eleverne at undersøge de kernebegreber som udstillingen berører. For som Eva siger: "Hvis man forstår kernebegreberne, forstår man ofte en større sammenhæng". Måden hvorpå dette kan gøres, er, at eleverne udpeger begreber de vil afklare. Og ved at benytte sin smartphone, kan et værktøj som www.ordnet.dk være behjælpeligt. Her kan eleverne selv aktivt undersøge betydningen af forskellige begreber.

Nye vinduer at åbne

Som bekendt går udviklingen omkring os stærkt. Rigtig stærkt. Arbejdermuseet må lige som alle andre museer søge at matche udfordringerne, når det gælder at interessere en ung, digitalt opkoblet generation, som med stor selvfølgelighed forventer at kunne være på, at kunne agere og interagere med det, den møder og oplever.

Og således forestår inden for givne fysiske og økonomiske rammer et forløbende arbejde med at udvikle potentialer i de pædagogiske virkemidler og undervisningsmaterialer. For den umiddelbart sanselige og

aktive del af besøget på Arbejdermuseet får brug for flere take off's med løfteraketten, i fald museet i en ikke så fjern fremtid skal stå tilbage som en hyggelig, historisk tidslomme.

Der er altid nye vinduer at åbne ud mod verden.

Maja Riise-Jensen, Camilla Vandsted og Peter Jervin er lærerstuderende med linjefag i geografi på Læreruddannelsen Zahle, UCC.

Alle fotos af Maja Riise-Jensen.

Noter

[1] Imsen, Gunn: *Elevens Verden*. 1. udgave, Gyldendal 2006.

[2] Mailand, Mette Kirk: *Genreskrivning i skolen*. 1. udgave, Gyldendal 2007.

[3] Møller, Jens Peter og Clausen, Ole B.: *Geografi, fag og undervisning*. 3. udgave, Geografforlaget 2004.

[4] Møller, Jens Peter og Clausen, Ole B.: *Geografi, fag og undervisning*. 3. udgave, Geografforlaget 2004.

Kilder

Arbejdermuseet www.arbejdermuseet.dk

Imsen, Gunn: *Elevens Verden*. 1. udgave, Gyldendal 2006.

Interview med: Eva Björk, Ane Riis Svendsen og Kathrine Noes Sørensen.

Learning Museum <http://learningmuseum.dk/>

Mailand, Mette Kirk: *Genreskrivning i skolen*. 1. udgave, Gyldendal 2007.

Møller, Jens Peter: *Omverdensforståelse Didaktiske Perspektiver og eksempler*. Klim 2004.

Møller, Jens Peter og Clausen, Ole B.: *Geografi, fag og undervisning*. 3. udgave, Geografforlaget 2004.

Møller, Jens Peter og Clausen, Ole B.: *Geografi, fag og undervisning*. 3. udgave, Geografforlaget 2004.